

III. RECENZII

„MEDIUL DE AFACERI ȘI DEPTURILE OMULUI – ACCESUL LA CĂI DE ATAC”, RAPORT AL AGENȚIEI PENTRU DREPTURI FUNDAMENTALE A UNIUNII EUROPENE (FRA, 2020)

DANIELA ALBU*

Abstract:

The Report of the European Agency for Fundamental Rights presents the major problems of infringement by both small businesses and corporations, as well as a number of good practices in the field. The authors aim to encourage decision-makers to promote, through the measures and policies adopted, a responsible conduct of the business environment that respects human rights in the European Union, but also outside it. Recommendations are made for future legislative amendments at national and EU level to improve access to an effective remedy for victims of business abuse.

Keywords: business environment, human rights violations, remedies, good practices, responsible conduct, consumer rights, legislative measures, prevention

Résumé:

Le rapport de l'Agence Européenne des Droits Fondamentaux rend compte des problèmes majeurs de la violation des droits tant par les petites entreprises que par les grandes corporations et présente les bonnes pratiques en la matière. Les auteurs se proposent d'encourager les décideurs à promouvoir par les mesures et les politiques adoptées une conduite responsable du milieu des affaires en ce qui concerne le respect des droits de l'homme au sein et en dehors de l'Union Européenne. Y sont également formulées des recommandations visant les modifications législatives qui devraient être réalisées au niveau national et au niveau de l'UE afin d'améliorer l'accès à un remède efficient en faveur des victimes des abus de la part du milieu d'affaires.

Mots-cles: milieu d'affaires, violation des droits de l'homme, voies d'attaque, bonnes pratiques, conduite responsable, droits des consommateurs, mesures législatives, prévention

În data de 5 octombrie 2020, Agenția pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene (FRA) a lansat Raportul „Mediul de afaceri și drepturile omului. Accesul la căile de atac”¹.

* E-mail: daniela.albu@irido.ro

¹ Studiul poate fi accesat pe pagina https://fra.europa.eu/sites/default/files/fra_uploads/fra-2020-business-human-rights_en.pdf

Raportul prezintă problemele majore ale încălcării unor drepturi atât de micile întreprinderi, cât și de marile corporații, precum și bune practici în domeniu. Autorii își propun să încurajeze factorii de decizie ca prin măsurile și politicile adoptate să promoveze o conduită responsabilă a mediului de afaceri de respectare a drepturilor omului în Uniunea Europeană, dar și în afara acesteia.

În 2011 Consiliul ONU al Drepturilor Omului a adoptat Principiile directoare privind mediul de afaceri și drepturile omului. Raportul de față face referire la aceste principii conform cărora prevenirea și remedierea abuzurilor sau tolerarea acestora de către întreprinderi este o responsabilitate comună a sectorului privat și a autorităților publice. Astfel, statele au obligația de a respecta și proteja drepturile omului și libertățile fundamentale, iar companiile și întreprinderile trebuie să se conformeze reglementărilor respectând drepturile omului. În cazul în care au loc abuzuri apare necesitatea stabilirii unor căi de atac adecvate și eficiente.

Michael O'Flaherty, Directorul FRA, precizează în cuvântul introductiv la acest Raport că, până în prezent, eforturile globale s-au concentrat mai mult pe găsirea unor soluții pentru victimele ale căror drepturi au fost încălcate de mediul de afaceri și mai puțin pe prevenție. Raportul se axează pe situațiile concrete cu care se confruntă victimele atunci când cer despăgubiri pentru încălcări ale drepturilor lor. Sunt prezentate concluziile cercetărilor și interviurilor efectuate în teren, precum și părerile experților cu privire la modalități de formulare a plângerilor.

Raportul evidențiază importanța prevenirii abuzurilor și rezumă punctele de vedere ale experților intervievați prezentând și evoluțiile legislative actuale la nivel național și la nivelul UE. De asemenea, sunt oferite o serie de sugestii pentru măsuri viitoare. Sunt prezentate practici promițătoare și recomandări pentru modificările care trebuie făcute la nivel național și la nivelul UE pentru a îmbunătăți accesul la căi de atac eficiente pentru victimele abuzurilor mediului de afaceri. Sugestiile se concentrează asupra unor măsuri politice și legislative practice și realizabile pe termen relativ scurt. Dacă aceste măsuri ar fi puse în aplicare, ar contribui considerabil la îmbunătățirea situației victimelor. Constatările Raportului se adresează factorilor de decizie la nivel național și UE, dar și practicienilor în drept și organizațiilor societății civile care activează în domeniul afacerilor și al drepturilor omului.

Statele trebuie să asigure derularea activităților întreprinderilor și corporațiilor și din perspectiva etică, de respectare a drepturilor omului. În Raport se argumentează că drepturile angajaților, ale consumatorilor, dar și dreptul la sănătate, la un mediu sănătos, la egalitate și nediscriminare nu trebuie încălcate, iar atunci când au loc astfel de abuzuri, trebuie oferit accesul la căi de atac. Diversitatea tipurilor de afaceri angrenează multiple sectoare ale

societății care împreună cu lanțurile de aprovizionare, pot afecta sub diverse forme atât mediul, cât și comunități întregi. Raportul analizează situațiile cu care se confruntă victimele atunci când cer compensații în urma încălcării drepturilor lor de către mediul de afaceri. Sunt prezentate concluziile unei vaste cercetări pe teren, în cadrul căreia au fost sintetizate opiniile unor experți cu privire la diferitele modalități prin care victimele pot formula plângerile și urmări soluționarea acestora.

Opiniile formulate în Raport se bazează pe datele colectate în anii 2019 și 2020 prin interviuri cu experți și practicieni în materie de afaceri și drepturile omului din șapte state membre ale UE (Finlanda, Franța, Germania, Italia, Olanda, Polonia și Suedia). Sunt incluse și date colectate în 2019 în Regatul Unit, care la acel moment făcea parte din UE. Majoritatea persoanelor intervievate consideră că instrumentele relevante existente nu iau suficient în considerare realitatea și complexitatea litigiilor în care sunt implicate marile corporații.

Raportul este structurat în patru capitole. În primul capitol, intitulat „Cine sunt victimele unor încălcări ale drepturilor omului de către mediul de afaceri și cine le sprijină?”, este prezentat profilul victimelor și se subliniază importanța rolului organizațiilor societății civile. Al doilea capitol are ca temă „Căile de atac existente și rezultatele acestora” și analizează tipurile de căi de atac judiciare și extrajudiciare. În al treilea capitol, „Principalele provocări privind accesul la căi de atac și modalități de a le depăși”, sunt analizate sarcina obținerii probei care reprezintă un obstacol pentru petenți, disponibilitatea limitată a acțiunilor colective sau a acțiunilor de reprezentare, stabilirea răspunderii transfrontaliere a companiilor din UE, riscurile financiare precum și accesul inadecvat la informații privind drepturile victimelor și mecanismele de tratare a plângerilor și de urmărire a soluționării acestora. Ultimul capitol tratează „Prevenirea abuzurilor” evidențiind standardele internaționale existente, perspectivele experților cu privire la necesitatea intensificării eforturilor UE în domeniu, măsuri naționale privind drepturile omului și mediul de afaceri, precum și evoluții în jurisprudența pe această temă.

În Raport sunt analizate încălcări ale drepturilor angajaților, consumatorilor, ale dreptului la sănătate și la un mediu sănătos, precum și încălcări ale dreptului la egalitate și nediscriminare. Majoritatea acestor cazuri reprezintă litigii între indivizi și corporații multinaționale. De aici rezultă o inegalitate a puterilor care poate fi încă de la început un obstacol în calea unei justiții echitabile. Reprezentarea colectivă de către organisme ale drepturilor omului și organizații ale societății civile poate redresa acest dezechilibru al puterilor. Se evidențiază faptul că cele mai dificile de rezolvat sunt cazurile transfrontaliere de abuzuri. Un rol important îl are prevenția și autorii Raportului sunt de părere că trebuie intensificate eforturile statelor membre

în acest sens. Posibilele încălcări ale drepturilor omului trebuie semnalate înainte ca răul să se producă.

În ceea ce privește sarcina furnizării probei, FRA precizează că aceasta reprezintă un obstacol semnificativ pentru cei care susțin o încălcare a drepturilor lor de către mediul de afaceri, deoarece în majoritatea sistemelor juridice, pentru a justifica o astfel de cerere, persoanele fizice trebuie să demonstreze că sunt direct afectate de acțiunile unei companii și să stabilească răspunderea companiei, inclusiv orice legături între societăți și filialele acestora. În realitate, furnizarea unor astfel de dovezi este, adesea, practic imposibilă, mai ales atunci când documentele justificative se află în posesia unei companii acuzate de presupusa încălcare. În majoritatea sistemelor juridice europene obligația de a elibera documente și alte informații de către o entitate comercială într-un litigiu nu este prevăzută, sau este menționată într-un mod limitat.

În Raport sunt formulate 7 opinii ale Agenției pentru Drepturi Fundamentale cu privire la situația actuală și direcții de acțiune viitoare privind mediul de afaceri și încălcarea drepturilor omului, opinii pe care le vom enumera pe scurt în cele ce urmează:

Opinia FRA privind sarcina prezentării probei

Bazându-se pe legislația UE în ceea ce privește transferul sarcinii probei, în opinia FRA, UE ar trebui să încurajeze statele membre să ia în considerare transferul sarcinii probei în cazurile în care drepturile fundamentale ale persoanelor sunt încălcate de activitatea unor companii. Acest lucru ar trebui să se aplice cauzalității dintre comportamentul companiei și daune, precum și dovedirii răspunderii pentru lanțul de aprovizionare. Sarcina probei ar trebui transferată odată ce s-a constatat că o companie a încălcat o obligație legală. FRA este de părere că UE ar trebui să faciliteze dezvoltarea unor standarde minime clare privind divulgarea informațiilor de către companii.

Opinia FRA privind interesul comun al consumatorilor

FRA consideră că UE și statele membre ar trebui să prevadă acțiuni colective și de reprezentare eficiente și în domeniul drepturilor omului și al mediului de afaceri, nu numai în materie de protecție a consumatorilor. Potrivit FRA, legislatorul UE ar trebui să continue eforturile pentru adoptarea rapidă a directivei privind acțiunile de reprezentare pentru protecția intereselor colective ale consumatorilor, iar statele membre ar trebui să se asigure că mecanismele disponibile pentru plângerile colective oferă petenților individuali șansa reală de a obține despăgubiri. UE și statele membre ar trebui să se asigure că legislația care prevede acțiuni de reprezentare în numele persoanelor afectate de afacerile unei întreprinderi permite calitatea procesuală

pentru organizațiile societății civile care acționează în interes public, precum și organizațiilor cu atribuții în domeniul drepturilor omului, precum instituții pentru drepturile omului, instituții Ombudsman sau organisme de egalitate.

Opinia FRA cu privire la rolul organizațiilor Societății Civile

În opinia FRA, UE și statele sale membre sunt încurajate să asigure finanțare adecvată și protecție juridică pentru organizațiile societății civile, astfel încât acestea să își poată îndeplini în mod eficient rolul de a sprijini victimele abuzurilor mediului de afaceri și de a monitoriza că întreprinderile respectă standardele drepturilor omului. Statele membre ar trebui să asigure definirea clară și nicidecum excesivă a criteriilor pentru obținerea statutului calificat de către organizațiile societății civile pentru a fi eligibile pentru a obține calitatea procesuală sau pentru a obține ajutor financiar de la stat. FRA este de părere că UE ar trebui să introducă măsuri care să împiedice practicile proceselor strategice împotriva participării publice pentru a proteja societatea civilă și activiștii atunci când aceștia încearcă să sprijine indivizii să își revendice drepturile fundamentale împotriva intereselor comerciale.

Opinia FRA privind consolidarea de către statele membre a rolului mecanismelor nejudiciare în domeniul afacerilor și al drepturilor omului

Din perspectiva Agenției, statele membre pot realiza acest lucru prin creșterea conștientizării și formarea profesioniștilor din domeniul juridic, precum și îmbunătățind conformitatea cu deciziile unor astfel de mecanisme și aplicarea în caz de nerespectare. Este recomandat ca statele membre să ia în considerare consolidarea rolului instituțiilor naționale pentru drepturile omului, ale instituțiilor de tip Ombudsman și ale instituțiilor naționale pentru protecția consumatorilor, acordându-le mandatul, după caz, să depună cereri în instanță în numele persoanelor fizice sau în interesul public. UE ar trebui să sprijine statele membre prin acordarea de sprijin financiar și facilitarea formării și a schimbului de expertiză.

Opinia FRA privind atenuarea riscului financiar

Se consideră importantă necesitatea revizuirii de către statele membre a normelor privind asistența juridică pentru victime luând în considerare potențialele costuri ridicate care pot fi suportate în cazurile de încălcare a drepturilor omului de către companii. Este recomandabilă revizuirea normelor procedurale pentru a permite recuperarea integrală a cheltuielilor de judecată de la o companie pârâtă. În opinia FRA, dacă se constată că o companie nu a încălcat drepturile omului, statele membre ar putea lua în considerare posibilitatea de a permite instanțelor să echilibreze cheltuielile suportate,

ținând seama de diferența resurselor dintre părți și de necesitatea costurilor generate de compania pârâtă, cum ar fi angajarea mai multor avocați și experți.

Opinia FRA privind luarea în considerare a revizuirii Regulamentului Roma II

O astfel de revizuire ar însemna ca alegerea legislației aplicabile – fie legea țării unde a avut loc încălcarea, fie cea a țării de unde a fost generată această încălcare – să fie posibilă pentru toate tipurile de abuzuri asupra drepturilor omului, deci și pentru cele legate de mediul de afaceri și să nu se rezume doar la daunele aduse mediului.

Natura transfrontalieră a comerțului și a activității economice în economiile globalizate actuale înseamnă că operațiunile comerciale nu mai sunt limitate la activitățile dintr-o anumită țară. O companie poate avea filiale și rețele complexe de aprovizionare. Prejudiciul poate apărea într-o țară în care sistemul judiciar nu este funcțional sau independent, are mecanisme de executare slabe sau lipsesc măsurile de protecție a victimelor și martorilor de amenințări și represalii. În acest context, petenții se adresează deseori unei instanțe a UE. Mai multe persoane intervievate afirmă că litigiile pentru a stabili doar jurisdicția europeană ar putea dura până la 10 ani, fără a se aborda fondul cauzei.

FRA subliniază că UE și statele sale membre ar trebui să solicite companiilor să furnizeze atât evaluări ale impactului asupra mediului, cât și evaluări ale impactului asupra drepturilor omului atunci când planifică investiții, mai ales dacă solicită finanțare sau împrumuturi, pentru a identifica, evalua și aborda orice posibile efecte negative ale acestora asupra drepturilor omului, asupra lucrătorilor a comunității, sau a altor titulari de drepturi.

Opinia FRA privind regulile care definesc obligațiile de diligență a companiilor din UE conform standardelor internaționale

FRA subliniază faptul că UE ar trebui să se asigure că legislația viitoare privind diligența necesară acoperă atât impactul operațiunilor comerciale asupra mediului, cât și asupra drepturilor omului și include reguli care definesc obligațiile companiilor din UE în ceea ce privește activitățile lor externe, conform cerințelor și standardelor internaționale, dar și principiilor naționale și orientărilor OECD pentru o conduită comercială responsabilă.

Concluziile Raportului

În Raport se concluzionează că afacerile ar trebui să se desfășoare luând în considerare respectarea drepturilor omului, iar statele au datoria de a se asigura că mediul de afaceri nu încalcă drepturile omului și de a oferi acces la căi atac eficiente celor cărora le sunt încălcate drepturile.

Cercetarea Agenției pentru Drepturi Fundamentale a Uniunii Europene privind accesul la justiție arată că, în general, eficacitatea căilor de atac judiciare este adesea îngreunată de reguli restrictive privind calitatea procesuală, piedici privind sarcina probelor, cheltuieli juridice ridicate, norme restrictive de asistență juridică și durata procedurilor. În Raport sunt identificați factorii care obstrucționează sau, dimpotrivă, facilitează accesul la justiție în ceea ce privește abuzurile asupra drepturilor omului de către întreprinderi și companii. Sunt furnizate dovezi utile pentru viitoare căi de acțiune ale UE în acest domeniu.

Majoritatea persoanelor intervievate consideră că instrumentele relevante existente nu iau suficient în considerare realitatea și complexitatea litigiilor care implică marile corporații. În cele mai multe cazuri, acestea sunt entități multinaționale cu structuri și rețele complexe de aprovizionare. De aceea, instrumentele care permit acțiuni colective sau de reprezentare ar trebui să fie aplicate mai larg la problemele legate de afaceri și drepturile omului și nu numai în materie de protecție a consumatorilor, așa cum se întâmplă în prezent în multe state membre. Extinderea opțiunilor de acțiune colectivă ar oferi mai multor persoane șanse reale de a beneficia de despăgubiri financiare.

Instrumentele ONU și ale Consiliului Europei indică necesitatea unor mecanisme judiciare și extrajudiciare pentru a asigura accesul efectiv al victimelor la căi de atac în caz de abuzuri și încălcări drepturilor omului legate de mediul de afaceri.

Soluțiile extrajudiciare rămân în mare parte necunoscute, de multe ori nu au o eficiență suficientă, sau potențialul lor nu este utilizat pe deplin. Instanțele rămân principala cale de acces la justiție în cazul încălcării drepturilor omului de către mediul de afaceri. Majoritatea persoanelor intervievate au indicat lipsa unor proceduri specifice care să abordeze astfel de abuzuri. În funcție de natura abuzului, sunt disponibile proceduri civile, penale sau administrative. Abuzurile sau încălcările drepturilor omului legate de afaceri sunt adesea atipice și, prin urmare, se confruntă cu numeroase obstacole procedurale. În toate țările în care s-a desfășurat această cercetare, au fost semnalate probleme de ordin practic, procedural și financiar. În cazurile în care căile de atac se dovedesc mai accesibile, deseori le lipsește eficiența și capacitatea de a furniza despăgubiri semnificative victimelor.

În Raport se subliniază importanța prevenției deoarece eforturile la nivel global s-au axat până în prezent mai mult pe elaborarea unor modalități prin care victimele să poată avea acces la căi de atac eficiente atunci când răul se produce².

---

² Alte informații privind studiul pe :<https://fra.europa.eu/en/publication/2020/business-human-rights-remedies>